

oord, overeen-
recht? Prak-
kiezen van de
wam die keuze

n V r j m a -
m, en is, voor-

als eene schor-
t, en ging dus
ettig geschor-
en jaar voort.
ode geschorat,
oorlogsomstan-
aar later weer
dat weer sa-
ocratische ker-
childer en Mo-
hoewel hij een
t ons bemoeid
t, dat een paar
e vraag, wan-
terug, dat zij
ad alhier ver-
oodat ik daar-
danigheid van
n dan hen wel

kerkeraad een
den kansel zou
ot de Gerefor-
prof. Schilder
des Zaterdag-
d, heeft hij in
eraad geschre-
at hij aan dien
t te doen. Die
aan gestoord,
ing aangaande
de toen inge-
r Heeren leden
gebeurde mede-
token kaart?)
niet meer tot
en zij dus met
r geschorst, en
niet behoefde
it de kerk im-

e hij van kerk-
chuldiging der
door hare ver-
bij zijne schor-
Schilder heeft
om, ook ter-
rugnaam, toch
totdat na den
a goed zouden
den Kerkeraad
en, schreef hij
zij de bekende
vast en bondig
Gereformeerde
gebroken. Doch
kerkeraad alhier
ten genoemden
ediend protest,
niet meer tot

t wel weer op
der zaak niet
nschap van de
ats verwijderd,
of men heeft
tot de Gerefor-
of ook zonder
wd en behan-

osgemaakt van
r landen, maar
Classes, Ker-
nschap gesto-
ng van Avond-
verklaring van
ook. Dat het
formulier van
ke. Ook in de-
d; zoo wie een
t, die heeft al-
gedaan, Matth.
it, is een dood-
thorsing, afzet-
ke verklaring.
meer, uitban-
omstandigheden
van den ban.

in 1936 ter
en aan de orde
hebben haar,
at het zoo op
il van hun po-
den kerkelijken
gebracht. Pro-
Vrije Universi-

teit hoopten aldus van hunne moeilijkheden met de professoren Dooyeweerd en Vollenhoven af te komen. En de professoren in de Theologie van de Vrije Universiteit, met prof. dr J. Ridderbos e.a., zochten langs dien weg van prof. Schilder zich te ontdoen. Tegenzin tegen de Wijsbegeerte der Wetsidee, en tegenzin tegen prof. Schilder werkten hier.

Zoo werd gewerkt buiten de kerken om, zonder eenig meeleven der kerken, ja zonder eenig medeweten van de kerken. En toen in 1942 te Utrecht duidelijk bleek, dat de betreffende rapporten niet deugdelijk waren om daarop eene beslissing te nemen, en dat de zaak niet rijp was, om haar reeds toen uit te maken, en de Synodeleden niet bekwaam om destijds een wel overwogen en gegronde uitspraak te doen, en dit ook aan de Synode voorgehouden werd, en van alle kanten verzoeken inkwamen, om toch met behandeling te wachten tot na den oorlog, wanneer weer de kerken zouden kunnen meeleven, en door geregelde voorlichting en bespreking in bladen enz. beter inzicht verkregen mocht worden, zetten de synodecraten toch door. Men was immers Synode. Men wist immers de dingen beter dan de anderen. Men was immers de kerken. Men had immers de leiding des Heiligen Geestes.

Nu, wat deze rijpheid der zaak om beslist te worden, en deze bekwaamheid der Heeren om een rechte uitspraak in dezen te doen, en deze pretentie van de leiding des Heiligen Geestes betreft, heeft de latere geschiedenis duidelijk onderricht gegeven. Binnen een paar jaar werden een toelichting, later zestien punten of uitspraken, nog later eene vervangingsformule noodig geacht, en werd een Praeadvies toe- en rondgezonden, en nog andere Synodale schrifturen gepubliceerd. Alles een schitterend blijk van de deugdelijkheid van het werk, dat men geleverd had, en van de helderheid en juistheid der uitspraak, die men gedaan had, en dus van de eigen geschiktheid voor hetgeen, waarvan men ondanks alles niet had willen af laten.

En wat aangaat de waarachtigheid van den ernst en den ijver voor Gods zaak en kerk, daarop heeft prof. Holwerda reeds gewezen in zijn artikelen Heeren of Broeders, en daarvan getuigen de handelwijzen inzake tuchttoefening bij niet-accorde-verklaring met de geïmprimeerde Synodale uitspraken. In het eerst gauw schorsing en afzetting. Synodale commissies naar Kerkeraden en Classes ter voorlichting en waarschuwing. Toen mocht dit niet, en moest dat terstond met schorsing en afhouding gestraft en weerstaan worden. Al spoedig werd het; als men maar dit of dat niet doet, dan kan men dat of dat wel laten loopen: als men b.v. die uitspraken maar niet rechtstreeks bestrijdt. En nu? Ziet het doen der „bezwaarde“ Friesche predikanten, en hoe men hen stil laat geworden. Stelt daartegenover het Synodale handelen met prof. Schilder.

Het is zonder meer duidelijk: zoo handelt geen Synode, en zoo handelen geen Synodeleden, die waarlijk in ernst, in hun hart, meenen, overtuigd zijn, zij het dan ook in dwaling. Hand. 26 : 9, Joh. 16 : 2, dat zij naar Gods roeping en volgens Gods Woord zoo en zoo moeten besluiten, en niet anders mogen doen. Heel hun latere doen in deze paar jaren heeft deze Heeren naar hun vroegere beweren en handelen klaar aan het licht gebracht en veroordeeld.

Prof. Schilder moest er uit, althans moest hem de mond gesnoerd, en de handen gebonden worden. En daarom met hem zoo haastig, zoo tegen alle billijkheid, in strijd met Gods Woord en het Gereformeerde kerkrecht, gehandeld. Maar toen men als gevolgen van zijn leerspraken en schorsing enz. zag geschieden, wat men niet had verwacht, ging men remmen, en liet men al meer en meer toe, en ten slotte schier alles, en kwam men ter verblinding der schare met zijn vervangingsformule.

Nu klaagt men ach en wee over de scheuring der kerken, schrijft prof. dr J. Ridderbos eene brochure over Kerk-scheuring, doet men zoo vriendelijk en lief en spreekt of schrijft men zulke aangenaam klinkende woorden, heet men de verjaagden broeders, zegt men, zoo gaarne tot samenspreking te willen komen en weer hereeniging te begeeren. Doch de zaak is, dat niet de vrijgemaakten schuldig zijn aan kerk-scheuring, maar dat prof. dr J. Ridderbos (vooral in 1942 en sedert als auctor intellectuels), met zijn kortuitten onze aloude Gereformeerde Kerken gescheurd hebben. Zij, en die hen in Synodes, Classes, Kerkeraden, gevolgd zijn, hebben die kerken gescheurd, en dragen voor die scheuring de algeheele verantwoordelijkheid. Daaraan helpt nu geen geroep van „Lieve Moedertje“, daarvan kan al het water der zee hen niet schoonwassen. Geen vriendelijk-klinkende woorden en zinnen baten hier. Het is hiermee naar het woord bij den profeet Jeremia, 2 : 22: „Want al wiescht gij u met salpeter, en neemt u veel zeep, zoo is toch uwe ongerechtigheid voor Mijn aangezicht geteekend, spreekt de Heere HEERE“.

Als eerste vereischte voor de mogelijkheid van herstel van een vroeger kerkelijk samenleven zal wel gewenscht en noodig mogen heeten, eerlijke, onomwonden belijdenis door deze Heeren kerk-scheurders van hun misdrijven in dezen, en een zooveel mogelijk te niet doen van de droeve gevolgen daarvan.

14 Aug. '47.

S. GREIJLDANUS.

HEEREN OF BROEDERS? (VI.)

Prof. R. is dus alweer bezig het fijne puntje te omzeilen. Hij mag nu voor zijn lezers verdedigen, dat ook de zonde van „elders kerken“ in het avondmaalsformulier, zool niet genoemd, dan toch bedoeld is, daarover ging het niet. De kwestie was toch maar, dat zijn synode ons het besluit inzake „elders kerken“ voorhield als een bepaling inzake „lichte gevallen“ en ons suggereerde, dat onze scheurmaking daarmede op één lijn stond. Wij hebben ons niet uitgelaten over de vraag, hoe ernstig de zonde van het „elders kerken“ is, we hebben alleen maar gezegd, toen Zwölle ons naar Middelburg verwees en ons aan het lichte-geval-len-besluit herinnerde: U mag een besluit kunnen noemen inzake niet-afsnijdingswaardige zonden, inzake „lichte gevallen“, die verwijzing is zinloos, want U hebt op ons het avondmaalsformulier toepasselijk verklaard, ons een openbare grove zonde toegedicht, waarin we volgens U volhard hebben. Weg dus met alle verwijzing naar lichte gevallen; het zijn immers volgens U bij ons zware feiten.

Eenmaal de aandacht van het punt-in-geding afgeleid hebbende, ontziet prof. Ridderbos zich niet, nog meer nonsens omtrent onze deputaten te schrijven. Want nu komt hij op de „hoofdzaak“, zool als hij het noemt. Aldus: „M.i. maken deputaten een veel te scherpe scheiding tusschen de in het avondmaalsformulier genoemde zonden, waardoor men (ingeval van verharding daarin), buiten het koninkrijk der hemelen gesloten wordt, en andere zonden, waarmee dit volgens hen niet het geval schijnt te zijn“. Dit acht hij principieel onjuist. Van elken zondaar geldt, dat hij, zoolang hij zich niet bekeert, geen deel heeft in het rijk van Christus. Het avondmaalsformulier geeft dan ook niet een lijst van zonden, die in onderscheiding van andere uitsluiten uit het hemelrijk; b.v. de leugen is niet genoemd, hoewel volgens de Schrift geen leugenaar het koninkrijk Gods zal beërven. „De beslissende vraag is altijd deze, welke plaats de zonde..... in iemands hart en leven heeft..... Het komt tenslotte hierop aan, of de zonde, ze zij dan „groot“ of „klein“ de openbaring is van een onbekeerd hart“.

Je moet toch wel over een zeldzame brutaliteit, zoo niet erger, beschikken om zoiets te durven schrijven. Het kost me moeite om mijn pen te bedwingen en geen giftige woorden neer te schrijven. Ik kan me maar niet begrijpen, waarom prof. Ridderbos als polemist altijd de problemen verschuift, de aandacht van de kwesties afleidt en volkomen ongemotiveerde aanvallen tegen ons lanceert.

Want om nu maar precies te zeggen, waar het op staat: wie kwam met de onderscheiding van afsnijdingswaardige en slechts-schorsingswaardige zonden op de proppen? Niet de Gröninger deputaten, doch de Zwölse synode, waarvan prof. R. praedviserend lid was. Zijn eigen synode was het, die tot ons zei: U blaast de zaak op; U vergeet, dat er ook kleine zonden zijn zool als het „elders kerken“, die niet der afsnijding worden waardig gekeurd. Toen hebben wij geantwoord: uw besluiten inzake kleine zonden interesseeren ons geen steek in dit verband. Want volgens Uw vonnissen hebben wij in groote zonden volhard. En nu waagt prof. R. het ons in de schoenen te schuiven, dat wij een veel te scherpe scheiding maken tusschen zonden, die buiten het koninkrijk stellen en andere, waarmee dat volgens ons niet het geval is. Pardon, prof. R., wij hebben alleen over de ons toegedichte zonde willen spreken, en geklaagd dat men uwerzijds den ernst daarvan verbloemde door te zeggen, dat men ons geen vonnis had doen toekomen, dat ons raakte in onzen staat voor God. Uw synode was het, die toen opnieuw de zaak verbloemde, door te suggereeren dat ze, in de lijn van Middelburg, onze zonde als een kleine zonde zag, waardoor ze in staat was ons te beschouwen en aan te spreken als „waarde (hoewel dwalende) broeders“. Wij wezen dat af als zinloos, en herinnerden U aan den tekst van Uw eigen vonnissen: volharding in openbare grove zonde. Nu noem ik het slecht van U, dat U uw lezers zoekt wijs te maken, dat wij die scherpe scheiding maken. Als U van oordeel is, dat de gemaakte onderscheiding „principieel onjuist“ is, zegt U dan aan Uw lezers, dat die van Uw synode afkomstig is. En verklaart U dan tevens eens aan hen, waarom U, toen het concept-antwoord op uw synode in bespreking kwam, niet daar deze opmerkingen over „principieel onjuist“ hebt ten beste gegeven. Want als U toen gesproken had, had U kunnen voorkomen, dat deze passage-Middelburg in het antwoord was opgenomen; U had daarmee de afleiding der aandacht en het onjuist stellen der kwesties in een brief die samenspreking zocht, kunnen verhinderen. U had althans deze camouflage in het Zwölse stuk kunnen keeren. Nu U het niet deed, moesten wij zelf die camouflage ontmaskeren. Doch in antwoord daarop gaat U het Zwölse antwoord, met de verwijzing naar Middelburg verdedigen, en ons verwijten dat wij een principieel onjuiste scheiding maken. Daarmee is dan weer de aandacht afgeleid en het fijne puntje omzwegen, in een nieuwen nevel van U. U wist héél goed, dat wij geen moment in dit geding hebben gesproken van groote zonden die wel-, en van kleine zonden, die niet van het hemelrijk uitsluiten.

Wij hebben den vinger telkens weer, in navolging van de schorsende synode, bij het avondmaalsformulier en de K.O. gelegd. Het avondmaalsformulier werkt niet met de onderscheiding van „grote“ en „kleine“ zonden. Doch dat formulier werkt wel met de onderscheiding tusschen „ergerlijke zonden“, waarin de zondaars „blijven“ aan den eenen kant, en „vele gebreken en ellendigheden, die ons van harte leed zijn“ aan de andere zijde. Dat is toch een heel confessioneele onderscheiding, dacht ik zoo. En ze steunt op de Schrift („zonden in dwaling“ naast „zonden met opgeheven hand“). En ze ligt ten grondslag aan de artikelen in de K.O. die handelen over de tucht.

Nu mag prof. Ridderbos antwoorden: heeft de Synode van '44 bij K. S. „vele gebreken en ellendigheden“ geconstateerd, b.v. een dwalen in kerkrechtelijk inzicht, zool als Zwölle het thans voorstelt; en heeft Zwölle na twee jaar waargenomen, dat die „gebreken“ hem „van harte leed“ waren? Of heeft Utrecht 1944 welbewust bij hem geconstateerd de openlijke verachting der kerkelijke orde, en zulks tegen beter weten in, en daarom hem schuldig verklaard aan een openbare grove zonde, aan een „ergerlijke“ zonde, die met zooveel woorden was aangegeven in het avondmaalsformulier; en heeft Zwölle twee jaar later kunnen vaststellen, dat hij met vele anderen openlijk in die zonde „blijft“? Hij zal niets anders dan het laatste als juist kunnen erkennen.

Doch prof. R. doet iets anders. Volgens hem is de vraag tenslotte, „of de zonde, ze zij dan „groot“ of „klein“, de openbaring is van een onbekeerd hart“. Hij maakt in dat verband enkele opmerkingen over het zelfonderzoek en over de kerkelijke tucht. Aan de prediking van het avondmaalsformulier kan elk zichzelf toetsen; „Ieder kan het ook van zichzelf weten, of hij in den diepsten grond Christus of de zonde dient. Iets anders is het echter wanneer de kerk over iemand persoonlijk oordeelen moet“. Want de kerk kan slechts oordeelen op grond van uitwendige openbaringen, en moet dus, voor ze hieruit conclusies trekt, alle in aanmerking komende factoren, in rekening brengen. Als factoren noemt prof. R. dan: de maat der zonde, de volharding daarin, de verdere levensopenbaring, den mogelijken invloed van dwaling op iemands daden en woorden. En bij de excommunicatie is het nu de vraag, of er zonde aanwezig is „in zulk een zin, dat men mag en moet constateeren — zoover dit door menschen geschieden kan — dat iemand de zonde dient en buiten Christus is“.

Ik ben het er niet erg mee eens. Bij het zelfonderzoek is het niet de vraag, of een zonde voortkomt uit een bekeerd- dan wel uit een onbekeerd hart. In beide gevallen is de groote kwestie of men de zonde belijdt en laat. En ook de kerkelijke tucht heeft geen poging te doen om te oordeelen over het hart. Probeert ze het toch, dan komt ze ook in haar tucht geen seconde boven het „veronderstellen“ uit. Prof. R. beseft dit terdege, want hij zegt: „zoover dit door menschen kan geschieden“, en daarmee brengt hij in de tucht denzelfden onzekeren factor, die de kerk ook in het oordeel der liefde verhindert meer te zeggen, dan „te houden voor wedergeboren“.

M.i. mag de kerk ook in haar tuchthandelingen niet uitgaan boven hetgeen geschreven is, en heeft ze eigen veronderstellingen het zwijgen op te leggen, om slechts te handelen naar de geopenbaarde normen.

Doch waar het in dit verband vooral op aan komt: prof. R. scharrelt met al deze woorden weer om de heste bij der feiten heen. Hij doet nog altijd alsof het gaat om de laatste acte der terechtstelling (excommunicatie); in geding is evenwel de zin der termen van het alleréerste vonnis: (scheurmaking in den zin van het avondmaalsformulier).

Nu interesseert het me maar weinig in dit verband, hoe hij het zelfonderzoek ziet; we staan voor het feit, dat de kerk over K. S. en anderen persoonlijk geoordeeld heeft, dat ze op hen het avondmaalsformulier toepasselijk verklaarde en verkondigde, dat ze geen deel in het rijk van Christus hebben, zoolang ze in zulke zonde blijven. Als prof. R. zegt, dat de kerk vóór ze haar conclusies trekt, rekening heeft te houden met bovengenoemde factoren, dan zeg ik: U moet Uw lezers niet suggereeren, dat die factoren pas belangrijk zijn in het laatste stadium der tucht, vlak vóór de afsnijding; want de kerk heeft die factoren in aanmerking te nemen, vóór ze aanklachten formuleert, categorische vragen stelt, vonnissen wijst, schorsingen uitspreekt en gebeden om bekeering vraagt. U schijnt nu opeens zooveel aandacht te hebben voor den invloed, dien dwaling en verkeerd inzicht op iemands daden en woorden kunnen uitoefenen. Die belangstelling is echter nog van zeer recenten datum. Want in '44 hebt U met uw synode, ondanks daartoe strekkend verzoek, geen gelegenheid willen geven tot verhoor; U hebt toen bewust afgesneden de mogelijkheid dat in wat U als zonde zag dwaling haar kracht vertoonde; U stelde toen heel categorische vragen, deed zeer categorische daden, vroeg heel categorische gebeden.

En voor het overige: voor de zooveelste maal is hier het probleem weer verschoven. Want ga nu eens na: